

Ko iesākt ar Anglijas tiesas izdotu aktīvu iesaldēšanas rīkojumu

Piezīmes pie tā dēvētās Lemberga lietas

“Lemberga lieta” arī liecina, cik svarīgi praksē ir pārzināt starptautisko civilprocesu, kurš sniedz atbildes uz visiem līdz šim tik neskaidrajiem jautājumiem.

Dr.iur.cand. BAIBA RUDEVSKA,
LU Juridiskās fakultātes doktorante

Foto: Kristīne Pūnka

Pēdējā laikā Latvijas informatīvajā telpā diezgan bieži ir sastopamas dažādas ziņas par Anglijas Augstās tiesas Londonas Komerctiesas (turpmāk – Londonas Komerctiesa)¹ 2011. gada 20. aprīļa aktīvu iesaldēšanas jeb Mareva rīkojuma (freezing injunction: “Mareva” injunction)² izpildes grūtībām Latvijā.³ Sekojot līdzī lielākajai daļai šo publikāciju, autore secina, ka Latvijā nav skaidrības par citu Eiropas Savienības (ES) dalībvalstu prasības nodrošinājuma lēmumu izpildi mūsu valsts teritorijā. Tik tiešām – par to līdz šim nav ne runāts, ne diskutēts, nedz arī pat domāts. Tādēļ nav brīnums, ka 2011. gada 20. aprīļa aktīvu iesaldēšanas jeb Mareva rīkojums (turpmāk – Mareva rīkojums) pēkšņi lika sarosīties daudziem Latvijas juristiem, advokātiem, tiesnešiem, tiesu izpildītājiem, Uzņēmumu reģistram, meklējot visdažādākos risinājuma variantus, taču tos tā arī īsti neatrodot.⁴ Viss liecina, ka situācija turpina sarežģīties un blakussūdzības plūst visos iespējamajos virzienos.⁵ Šajā publikācijā autore vēlas sniegt savu skatījumu par minētās problēmas juridiskajiem aspektiem – cerībā beidzot palūkoties uz aktīvu iesaldēšanas jeb Mareva rīkojumiem (mūsdienu Latvijas apstākļos tos varētu nu jau dēvēt arī par “Lemberga” rīkojumiem) no starptautiskā civilprocesa skatupunkta. Uzreiz jāatzīst, ka situācija ir mākslīgi sarežģīta un tādu ceļu, kādu šobrīd iet Latvijas juristi, tālāk iet vairs nevar.

I. Kas ir ārvalsts tiesas nolēmuma izpildes atļaušana (eksekvatūra)

Pirms pāriet pie Mareva rīkojuma analīzes, vispirms ir jābūt skaidrībai par to, kas īsti ir ārvalsts tiesas nolēmuma izpildes atļaušana (eksekvatūra). Eksekvatūra ir ārvalsts tiesas nolēmuma pasludināšana par izpildāmu tā izpildes valstī.⁶ Eksekvatūru mēdz skaidrot arī kā izpildāmības piešķiršanu vienas valsts tiesas nolēmumam otras valsts teritorijā.⁷ 2000. gada 22. decembra Padomes Regulā (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās⁸ (turpmāk – Regula 44/2001) eksekvatūras skaidrojums vienlaicīgi precīzē, ka izpildāmības piešķiršana vienas dalībvalsts tiesas nolēmumam citā dalībvalstī prasa, lai izpildāmība tam būtu arī tā izcelsmas valstī (sk. Regulas 38. pantu).⁹

Kas ir šī izpildāmība? Par izpildāmību uzskatāms nevis nolēmuma piespiedu izpildes process, bet gan nolēmuma spēja vispār tikt izpildītam¹⁰ (nodotam piespiedu izpildei).¹¹ Civilprocesa zinātnē izpildāmību skaidro arī kā tiesas nolēmuma īpašību,¹² bet ne kā nolēmuma tiesiskās sekas,¹³ kā tas varbūt pirmajā brīdī varētu likties. Nolēmuma īpašība no tiesiskajām sekām atšķiras ar to, ka pirmā nolēmumam piemīt *ex lege* jeb automātiski saskaņā ar konkrēto civilprocesa normu; savukārt tiesiskās sekas nolēmumam piemīt saistībā ar tiesneša intelektuālo darbību nolēmuma tapšanā (tas ir nolēmuma iekšējais saturs).¹⁴

Tātad izpildāmība ir publiskās varas institūcijas pieņemta nolēmuma obligātuma sastāvdaļa, kas izpaužas spējā vērsties pie piespiedu izpildes iestādēm, lai panāktu nolēmumā ietverto konkrēto noregulējumu piespiedu realizāciju.¹⁵

Jēdziens "izpildāmība" kopumā var ietvert šādas pazīmes:

– **pirmkārt**, nolēmums pēc būtības un satura ir tāds, ka to var iesniegt izpildei piespiedu izpildes iestādēs. Šajā gadījumā nolēmumam var piemērot piespiedu izpildes procesu. Tie būs nolēmumi piespriešanas jeb izpildīšanas prasībās,¹⁶ attiecīgi ārvalsts tiesas nolēmumiem atzišanas un konstitutīvajās prasībās nepiemīt izpildāmība;¹⁷

– **otrkārt**, nolēmums vēl nav izpildīts vai ir izpildīts daļēji (sk., piemēram, CPL 638. panta otrās daļas 4. punktu un trešās daļas 3. punktu; Regulas 44/2001 48. pantu);

– **treškārt**, saskaņā ar nolēmuma izcelsmes valsts likumu nolēmums ir sasniedzis stadiju, kurā to var nodot piespiedu izpildei (piemēram, stājies likumīgā spēkā).¹⁸ Taču atsevišķos gadījumos likums var paredzēt, ka izpildei tiek nodots nolēmums, kurš vēl nav stājies spēkā,¹⁹ tas ir, tam vēl nav *res judicata* statusa.

Jāņem vērā, ka Regula 44/2001 neprasa, lai ārvalsts nolēmumam tā izcelsmes valstī būtu gan *res judicata* (izlemtas lietas statuss), gan izpildāmība. Pietiek ar to, ka nolēmums tā izcelsmes valstī ir izpildāms (lai gan nav vēl stājies likumīgā spēkā).²⁰ Patiešām – Regula 44/2001 autonomi atļauj arī vēl spēkā nestājušos nolēmumu izpildi (sk. Regulas 31., 38. un 46. pantu). Tātad Regulas 44/2001 piemērošanas gadījumā izpildāmība piemīt tiem nolēmumiem, kuri:

1) to izcelsmes dalībvalstī stājušies likumīgā spēkā (**galīgā izpildāmība**);

2) to izcelsmes dalībvalstī ir pasludināti par nekavējoties izpildāmiem vēl pirms nolēmuma spēkā stāšanās (**pagaidu izpildāmība**, kurai vēlāk var iestāties izpildes pagrieziens; sk., piem., Latvijas CPL 634. pantu);

3) ir izpildāmi to izcelsmes dalībvalstī, taču ar tiem netiek izlemta lieta pēc būtības, proti, tie ir lēmumi par pagaidu pasākumu piemērošanu (piemēram, lēmumi par prasības nodrošināšanu).

Eksekvatūras objekts vienmēr ir ārvalsts tiesas nolēmums.²¹ Savukārt eksekvatūras pieteikuma priekšmets ir kreditora (pieteicēja) lūgums piešķirt ārvalsts tiesas nolēmumam izpildāmību tā izpildes valsts teritorijā²² (sk. arī CPL 638. panta otrās daļas 4. punktu) un nodot to izpildei.

Tātad Regulas 44/2001 kontekstā eksekvatūra ir izpildāmības piešķiršana ārvalsts tiesas nolēmumam tā izpildes valsts teritorijā ar nosacījumu, ka nolēmumam izpildāmība piemīt arī tā izcelsmes valstī.

Eksekvatūra CPL izpratnē ir izpildāmības piešķiršana tādām ārvalsts tiesas nolēmumiem, kas tā izcelsmes valstī ir stājies likumīgā spēkā (tam piemīt galīgā izpildāmība). Attiecīgi CPL F daļas pantos lietotais termins "atīt un izpildīt" būtu aizstājams ar terminu "atļaut izpildīt un nodot izpildei" (sk., piemēram, CPL 638., 640., 641., 642., 643., 644., 644.¹, 644.¹, 647., 649. pantu).

Kad ir noskaidrots eksekvatūras jēdziens, var izprast arī eksekvatūras lēmuma tiesisko dabu. **Eksekvatūras lēmums** ir tāds tiesas nolēmums, ar kuru ārvalsts tiesas nolēmumam tā izpildes valstī piešķir izpildāmību,²³ tas ir, atļauj šī ārvalsts tiesas nolēmuma piespiedu izpildi (dod eksekvatūru).²⁴ Taču ne tikai: eksekvatūras lēmumam ir arī otrs aspekts – tas pielāgo ārvalsts tiesas nolēmuma rezolutīvajā daļā noteiktos izpildes pasākumus izpildes valsts tiesību sistēmai, ja tas

ir nepieciešams. No tā var secināt, ka eksekvatūra ir tikai viens no eksekvatūras lēmuma elementiem. Otrs elements ir izpildes pavēle (sk. *shēmu*).

Shēma

Latvijas nacionālā civilprocesa zinātnē norādīts, ka Latvijas CPL pēc satura izšķir šādus tiesu lēmumu veidus:²⁵

- sagatavojošos lēmumus;
- papildinošos lēmumus;
- pārtraucošos lēmumus;
- noslēdzošos lēmumus;
- papildu lēmumus;
- blakus lēmumus.

Kurā no minētajām lēmumu kategorijām ierindojami Latvijas tiesu pieņemtie eksekvatūras lēmumi?

Saskaņā ar CPL 640. pantu un 644. panta pirmo daļu: "Lēmumu par ārvalsts tiesas nolēmuma atzišanu un izpildīšanu [...] pieņem tiesnesis vienpersoniski. [...] Ārvalsts tiesas nolēmumu, kurš ir izpildāms tā pieņemšanas valstī, pēc tā atzišanas izpilda šajā likumā noteiktajā kārtībā." Pašlaik Latvijā pastāvošajā lēmumu klasifikācijas sistēmā eksekvatūras lēmums būtu ierindojams noslēdzošo lēmumu kategorijā. Tas tādēļ, ka ar eksekvatūras lēmumu tiesa pabeidz tiesvedību jautājumā par ārvalsts tiesas nolēmuma izpildes atļaušanu Latvijā un ka uz šī lēmuma pamata ir izdodams izpildu raksts.

Svarīgi ir vērst uzmanību uz to, ka nolēmuma izpildāmība nav tas pats, kas izpilde. Kā autore iepriekš norādīja, izpildāmība ir tikai nolēmumam piemērota īpašība panākt tā izpildi ar izpildes institūciju palīdzību, savukārt nolēmuma izpilde starptautiskā civilprocesa izpratnē ir gan eksekvatūras tiesneša veiktā izpildes pasākumu noteikšana,²⁶ gan civilprocesa pēdējā stadija, kurā uz to pilnvarotas amatpersonas veic tiesas un citu iestāžu nolēmumu piespiedu izpildīšanu.²⁷ Šis izpildes process nosakāms saskaņā ar izpildes valsts likumu²⁸ (*lex loci executionis*). Arī Eiropas Komisija ir akcentējusi, ka Regula 44/2001 "nodrošina tikai to, ka vienā valstī taisīts spriedums tiek atzīts²⁹ un ir izpildāms citā dalībvalstī, bet tā nesatur noteikumus par to, kā spriedumi tiek izpildīti. Pašlaik uz sprieduma vai cita izpildu dokumenta izpildi attiecas tikai valsts tiesības".³⁰

II. Izpildes atļaujas (eksekvatūras) pieteikuma iesniegšana un izskatīšana Latvijas tiesā

2011. gada pavasarī vairāki uzņēmumi (turpmāk – pieteicēju kopums) Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā iesniedza pieteikumu³¹ par 2011. gada 20. aprīļa Londonas Komerctiesas lēmuma (aktīvu iesaldēšanas rikožuma) atzišanu un izpildi pilnā apjomā Latvijas Republikā, kā arī par tā izpildīšanas nodrošināšanu pilnā apjomā. Pieteikums pamatots ar Regulas 44/2001 III nodaļu un CPL 77. nodaļas un 138. panta pirmās daļas 1., 2., 3., 5. un 6. punkta noteikumiem.³²

Svarīgi atzīmēt, ka pieteikums attiecas uz Anglijas tiesas pieņemta prasības nodrošināšanas lēmuma (*Mareva* rikožuma) izpildes atļaušanu Latvijā. Tas nebūt nav klasiskais "spriedums", ar kuru lieta izskatīta pēc būtības.

Saņemot minēto pieteikumu un Regulas 54. pantā (sk. Regulas 53. pantu) minēto apliecinību (kuru izdevusi

Londonas Komerctiesa) Latvijas pirmās instances tiesā, tiesnesim vispirms jāpārbauda, vai Regula 44/2001 šajā lietā vispār ir piemērojama, tas ir, vai pieteicējs ir pareizi atsaucies uz Regulas 44/2001 III nodaļas noteikumiem.

1. Regulas 44/2001 formālās piemērojamības tests

Materiālās piemērošanas joma (*ratione materiae*): *Mareva* rikožums pieņemts kā prasības nodrošināšanas līdzeklis pieteicēju grupas prasībā pret atbildētāju A.L. un citiem par netaisnīgi iedzīvotā un zaudējumu piedziņu no atbildētāja 135 000 000 USD apmērā. Tātad šī ir komerclietā Regulas 44/2001 1. panta pirmās un otrās daļas izpratnē.

Piemērošana laikā (*ratione temporis*): *Mareva* rikožums pieņemts 2011. gada 13. un 20. aprīlī, tātad pēc Regulas 44/2001 spēkā stāšanās Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotajā Karalistē un Latvijas Republikā (sk. Regulas 66. pantu).

Ģeogrāfiskās piemērošanas joma (*ratione loci*): *Mareva* rikožums pieņemts Anglijas Londonas Komerctiesā, tātad ES dalībvalstī Regulas 44/2001 izpratnē (sk. Regulas preambulas 20. punktu un 1. panta trešo daļu).

Secinājums: lietā patiešām ir piemērojama Regula 44/2001; savukārt CPL 77. nodaļas normas būs piemērojamas tiktāl, ciktāl to pieļauj minētās Regulas noteikumi (sk. CPL 644. panta otro daļu). Tālāk Latvijas tiesnesim prasības nodrošināšanas lēmumu atzīšanas un izpildes jautājumā ir jāpārlicinās, ka šīs Londonas Komerctiesas izdots *Mareva* rikožums ir "spriedums" Regulas 44/2001 32. panta izpratnē, un tādā gadījumā, vai un kādu nosacījumu klātbūtnē to Latvijā var atļaut izpildīt.

2. Vai "spriedums" Regulas 44/2001 32. panta izpratnē

Regulas 44/2001 32. pantā norādīts: "Šajā regulā "spriedums" ir visi spriedumi, kas pieņemti kādas dalībvalsts tiesā vai tribunālā neatkarīgi no tā nosaukuma, tostarp dekrēts, rikožums, lēmums vai izpildraksts, kā arī izmaksu vai izdevumu noteikšana, ko veic tiesas ierēdnis." No minētās normas tieši gan neizriet, ka atzīšanai un izpildei būtu pakļaujami arī lēmumi prasības nodrošinājuma jautājumos, taču no Regulas 31. un 32. panta sistēmiskās interpretācijas to var secināt. Regulas 31. pants nosaka: "Prasības pieteikumu var iesniegt dalībvalsts tiesā tādiem pagaidu pasākumiem, ietverot drošības pasākumus, kurus attiecīgajā valstī paredz tiesību akts, pat ja saskaņā ar šo regulu lietas būtība ir citas dalībvalsts tiesu jurisdikcijā." Kā redzams, Regula 44/2001 neizslēdz no savas piemērošanas jomas dalībvalstu tiesu izdotos prasības nodrošinājuma lēmumus. To savā judikatūrā ir apstiprinājusi arī EST.³³

No Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2011. gada 13. jūnija lēmuma redzams, ka tiesa ir atsaukusies uz Regulas 32. pantu un konstatējusi, ka *Mareva* rikožums 32. panta izpratnē ietilpst jēdzienā "spriedums". Tiesa vienlaicīgi ir atsaukusies arī uz CPL 636. panta otro daļu, kas ir nepareizi, jo, pirmkārt, Regulas normām ir augstāks spēks nekā CPL normām, tādēļ jāpiemēro tikai un vienīgi Regulas 32. pants (sk. CPL 5. panta trešo daļu).

Otrkārt, CPL 636. pants izslēdz no jēdziena "nolēmums" tādus ārvalstu tiesu nolēmumus, kas pieņemti prasības nodrošinājuma jautājumos. Proti, saskaņā ar CPL 636. panta pirmo daļu "ārvalsts tiesas nolēmums šīs nodaļas izpratnē ir ārvalsts tiesas pieņemts spriedums, ar kuru strīdus jau-

tājums starp pusēm ir izspriests pēc būtības, kā arī ārvalsts tiesas apstiprināts izlīgums". Ar *Mareva* rikožumu Londonas Komerctiesa neizsprieda pēc būtības strīdus jautājumu starp pusēm, bet gan tikai izlēja jautājumu par prasības nodrošināšanu. Savukārt 636. panta otrā daļa neattiecas uz ārvalstu tiesu nolēmumiem, bet gan uz ES dalībvalstu kompetento iestāžu nolēmumiem, kas tādējādi konkrētajā lietā vispār nav piemērojama.

Tomēr nepietiek noskaidrot, ka prasības nodrošinājuma lēmumi Regulas 32. panta izpratnē ir uzskatāmi par atzīstamiem un izpildāmiem "spriedumiem". Tālāk jāpārlicinās, ka *Mareva* rikožums patiešām ir prasības nodrošinājuma rikožums Regulas 31. un 32. panta izpratnē.

3. "Van Uden – Paul Dairy – Reichert" tests

Kā jau iepriekš rakstā minēts, Regulas 44/2001 32. pants atļauj atzīt un izpildīt citu dalībvalstu tiesu izdotos prasības nodrošinājuma lēmumus. Taču arī jēdziens "prasības nodrošinājums" ir piepildāms ar saturu un vienmēr atzīšanas un izpildes lietā jāpārbauda, vai attiecīgais ārvalsts tiesas lēmums patiešām ir lēmums "par pagaidu vai drošības pasākumiem" Regulas 31. panta un Eiropas Savienības Tiesas (EST) judikatūras izpratnē.³⁴ Kā to izdarīt? EST četras lietās ir autonomi skaidrojusi jēdzienu "pagaidu vai drošības pasākumi": lietās *Van Uden*, *Mietz*, *Reichert and Kockler* un *Paul Dairy Industries*.³⁵ Vadoties no minēto lietu galvenajām tēzēm, "pagaidu vai drošības pasākumiem" ir jāatbilst šādiem pamatkritērijiem:

a) pagaidu vai drošības pasākumiem jābūt pieņemtiem lietu kategorijās, kas ietilpst Regulas 44/2001 materiālās piemērošanas jomā (Regulas 1. panta pirmā un otrā daļa);³⁶

b) Regulas 44/2001 31. panta izpratnē atsauce uz "pagaidu un drošības pasākumiem" ir saprotama kā atsauce uz tādiem pasākumiem, kuru mērķis ir saglabāt faktisko vai juridisko situāciju, lai nodrošinātu tiesības, kuru atzīšanu parasti lūdz tiesai, kurai ir jurisdikcija izskatīt lietu pēc būtības.³⁷ Kā ir ar *Mareva* rikožumu?

Mareva rikožums *Common Law* tiesību sistēmā tiek uzskatīts vai nu par prasības nodrošinājuma līdzekli (ja pieņemts pirms lietas izskatīšanas pēc būtības), vai arī par sprieduma izpildes nodrošinājuma līdzekli³⁸ (ja pieņemts pēc lietas izskatīšanas pēc būtības). *Mareva* rikožums ir pagaidu nodrošinājuma pasākums, kas darbojas attiecībā uz personu, uz kuru tas izdots (*in personam* efekts), bet ne tik daudz uz lietām (aktīviem), kuras ar to tiek iesaldētas (*in rem* efekts). Citiem vārdiem, šis rikožums neizmaina iesaldēto lietu (aktīvu) tiesisko stāvokli, tas ir, šīs lietas (aktīvi) joprojām attiecīgajai personai juridiski ir pieejamas (atšķirībā no mantas apķīlāšanas), taču viņai ir aizliegts ar tām attiecīgi rīkoties (piemēram, pārvietot tās, samazināt to vērtību u. tml.) vai arī uzdot kādai citai personai ar tām rīkoties.³⁹ Svarīgi atzīmēt, ka persona šos iesaldētos aktīvus var izmantot ļoti ierobežotā apjomā, proti, lai nodrošinātu savas ikdienas vajadzības (sk. 2011. gada 13. aprīļa *Mareva* rikožuma 14. un 15. punktu, kur noteikts, ka atbildētājs joprojām var izmantot iesaldētos aktīvus, ikdienas vajadzībām tērējot līdz 5000 eiro nedēļā, kā arī nepieciešamajām biznesa vajadzībām). Šis aspekts ir ļoti svarīgs, ar to *Mareva* rikožums būtiski atšķiras no Latvijas tiesību sistēmā pazīstamās mantas apķīlāšanas.

Turklāt *Mareva* rīkojumiem ir ekstrateritoriāls raksturs (sk. 2011. gada 13. aprīļa *Mareva* rīkojuma 6. punkta otro daļu un 31. punktu), tas ir, nav svarīgi, kuras valsts teritorijā atrodas personas aktīvi.⁴⁰ No minētā *Mareva* rīkojuma pielikumiem redzams, ka personas aktīvi atrodas dažādās valstīs: Nīderlandē (ES), Nīderlandes Antiļu salās, Latvijā (ES), Bahamu salās, Britu Virdžīnu salās, Apvienotajā Karalistē (ES), Luksemburgā (ES), Šveicē un Lihtenšteinā. Tātad pieteicēju grupai ir interese panākt *Mareva* rīkojuma atzīšanu un izpildi ne tikai Latvijā, bet arī citās norādītajās valstīs. Nīderlandē, Latvijā un Luksemburgā darbosies Regulas 44/2001 mehānisms; pārējās minētajās valstīs tie būs vai nu starptautiskie līgumi, vai attiecīgo valstu nacionālie normatīvie tiesību akti. Tātad, raugoties no ģeogrāfiskā un līdz ar to arī valstu jurisdikcijas viedokļa, 2011. gada 20. aprīļa *Mareva* rīkojuma izpildes atļaušana pilnā apjomā Latvijā nav iespējama – tā ir iespējama tikai daļā par aktīviem, kas atrodas Latvijas Republikā un pār kuriem Latvijas tiesām ir jurisdikcija. Līdz ar to pieteicēju grupai izpildes atļaujas pieteikumā bija jālūdz atļaut izpildīt Londonas Komerctiesas izdoto *Mareva* rīkojumu daļā par Latvijā esošajiem aktīviem (sk. arī Regulas 44/2001 48. pantu).

Ja persona pārkāpj *Mareva* rīkojumā noteikto aizliegumu jebkurā no valstīm, kurā atrodas iesaldētie aktīvi, Anglijas tiesas cita starpā var piemērot tiesas aizskāruma sankciju (*contempt of court*), kas kontinentālās tiesību sistēmas valstīs uzskatāma drīzāk par krimināltiesisku (nevis civilprocesiālu) sankciju, jo tā pieļauj personas apcietināšanu.⁴¹ Līdz ar to, lemjot jautājumu par *Mareva* rīkojuma izpildes atļauju Latvijā, jāņem vērā šis aspekts, proti, *Mareva* rīkojuma izpilde pilnā apjomā Latvijā nav iespējama.

Secinājums: ja *Mareva* rīkojums ir izdots Regulas 44/2001 materiālās piemērošanas sfērā ietilpstošā civillietā vai komercietā, lai saglabātu faktisko vai juridisko situāciju un lai nodrošinātu tiesības, kuru atzīšana lūgta Londonas Komerctiesai (kurai ir jurisdikcija izskatīt lietu pēc būtības), tad tas ir uzskatāms par lēmumu pagaidu vai drošības pasākumu jautājumā un tādējādi ietilpst arī Regulas 32. pantā esošā jēdziena “spriedums” tvērumā.

Taču ar to vēl pārbaude nebeidzas. Latvijas tiesai ir jānoskaidro, kādiem vēl kritērijiem ir jāatbilst šim “spriedumam” (*Mareva* rīkojumam), lai to varētu atļaut izpildīt Latvijā teritorijā. Šim nolūkam kalpo EST judikatūrā noteiktie priekšnoteikumi jeb “Denilauler – Hengst Import” tests.

4. “Denilauler – Hengst Import” tests

Lai vienas ES dalībvalsts tiesas pieņemts pagaidu vai aizsardzības pasākumu lēmums varētu tikt izpildīts citā ES dalībvalstī, ir nepieciešams, lai:

a) atbildētājs būtu uzaicināts piedalīties jautājuma izskatīšanā par pagaidu vai aizsardzības pasākumu piemērošanu. Tātad šāda lēmuma pieņemšanas procesā jāievēro pušu sacīkstes princips;⁴²

b) ja šāds lēmums tomēr ir pieņemts vienpusējā vai *ex parte* procesā, jāraugās, vai turpmākais process lēmuma pieņemšanas valstī (pirms vēl lēmums nav izpildīts) ir bijis sacīkstes formā.⁴³ Piemēram, lēmumu atbildētājs ir varējis pārsūdzēt un šajā pārsūdzības stadijā jau ir nodrošināts pušu sacīkstes princips.

Šeit gan uzreiz jānorāda uz Regulas 44/2001 nepilnību izpildes atļaujas (eksekvatūras) pirmajā stadijā pirmās instances tiesā. Saskaņā ar Regulas 41. pantu “spriedumu

pasludina par izpildāmu tūlīt pēc 53. pantā minēto formalitāšu izpildes, neveicot pārbaudes saskaņā ar 34. un 35. pantu. Persona, pret kuru celta izpildīšanas prasība, šajā tiesvedības posmā nav tiesīga ne uz kādiem iesniegumiem prasības sakarā”. Tātad pirmās instances tiesas rīcībā ir tikai ārvalsts tiesas pagaidu vai aizsardzības pasākumu lēmums (vai tā kopija) un Regulas 54. pantā paredzētā apliecība, kuru izsniedz nolēmuma izcelsmes valsts tiesa. Tas nozīmē, ka Latvijas pirmās instances tiesai jāvadās tikai pēc šiem dokumentiem, lai veiktu iepriekš minētos pārbaudes testus. Jāpiebilst, ka šie testi nav tas pats, kas Regulas 44/2001 34. un 35. pantā noteiktās pārbaudes, tādēļ pirmās instances tiesa nav atbrīvota no pienākuma pārbaudīt, vai pagaidu vai aizsardzības pasākumu lēmums (*Mareva* rīkojums) ir “spriedums” Regulas 32. panta izpratnē un tādējādi vispār ir iespējams skatīt jautājumu par tā izpildes atļaušanu Latvijā. Ja šāds “spriedums” neiztur testu, pieteikums par tā izpildes atļaušanu Latvijā ir noraidāms (CPL 639. pants), pamatojoties nevis uz Regulas 34. vai 35. pantu, bet gan uz Regulas 32., 38. un 41. pantu.

Apgabaltiesa un, iespējams, arī Augstākās tiesas Senāta

Izpildes nodrošinājuma līdzekļa piemērošanas formulai ir jābūt pilnīgi tādai pašai kā jebkurā citā nacionālajā lietā, kurā Latvijas tiesneši piemēro nolēmumu izpildes nodrošinājuma līdzekļus. Ne vairāk un ne mazāk.

Civillietu departaments noteikti tālāk pārbaudīs visus Regulas 34. vai 35. pantā esošos lēmuma izpildes atļaujas pamatus (sk. Regulas 45. pantu, saskaņā ar kuru pārsūdzības instances tiesām ir jāpārbauda Regulas 34. un 35. pantā esošie kritēriji, ja kāda no pusēm to lūdz). Viens no šādiem pamatiem ir Regulas 34. panta 2. punkts: “Spriedumu neatzīst [...] gadījumos, ja tas pieņemts aizmuguriski – ja atbildētājam dokuments, ar kuru ierosināta lieta, vai līdzīgs dokuments nav uzrādīts pietiekami laicīgi, lai viņš varētu nodrošināt sev aizstāvību, ja vien atbildētājs nav uzsācis sprieduma pārsūdzēšanas procedūru, kad to bija iespējams darīt.” Kā redzams, šajā stadijā kļūst skaidrs, kādēļ pagaidu un aizsardzības pasākumu lēmumiem *Denilauler* un *Hengst Import* lietās EST prasa sacīkstes procesu. Ja tā nebūtu, izpildes atļaujas lēmuma pārsūdzības stadijās tik un tā būtu jāpārbauda šis kritērijs, taču pamatojoties jau uz Regulas 34. panta 2. punktu, nevis 32. pantu.

No Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2011. gada 13. jūnija lēmuma gan redzams: tiesnese ir konstatējusi, ka Londonas Komerctiesas 2011. gada 13. aprīļa *Mareva* rīkojums atbildētājam nav bijis paziņots, toties 20. aprīļa rīkojums gan ir bijis paziņots. Taču nav skaidrības, vai ar šo paziņojumu atbildētājs ir bijis arī uzaicināts piedalīties tiesas sēdē, respektīvi, vai 20. aprīļa *Mareva* rīkojuma izdošana notikusi sacīkstes procesā. Ja nē, tādā gadījumā, vai atbildētājam ir bijusi iespēja šo *Mareva* rīkojumu pārsūdzēt Anglijā un vai šis pārsūdzības process jau ir noticis, vai notiktu ar pušu sacīksti. Uz šo jautājumu noteikti tuvākajā nākotnē būs jāatbild Latvijas pārsūdzības instances tiesām – apgabaltiesai un, iespējams, arī Augstākās tiesas Senātam.

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2011. gada 13. jūnija lēmumā arī redzams, ka tiesnese ir it kā pārbaudījusi CPL 637. panta otrajā daļā noteiktos ārvalsts tiesas nolēmuma neatzīšanas pamatus un pārliecinājusies, ka neviena no tur minētajiem atzīšanas šķēršļiem lietā nav. Jāatzīmē, ka tiesnesei vispār nebija jāpiemēro CPL 637. pants, jo Regulas 44/2001 kontekstā tiek piemērots Regulas 34. un 35. pants, bet tikai pārsūdzības procesos (t. i., apgabaltiesā un Augstākās tiesas Senātā). Turklāt CPL 637. panta piemērošana Regulā 44/2001 noteiktajā vienkāršotajā atzīšanas un izpildes procesā ir pat bīstama, jo paredz tādas neatzīšanas pamatus, kuri nav sastopami Regulas 34. un 35. pantā, piemēram:

- a) ārvalsts tiesas kompetences jautājuma pārbaude (CPL 637. panta otrās daļas 1. punkts);
- b) ārvalsts tiesas nolēmuma spēkā stāšanās prasība (CPL 637. panta otrās daļas 2. punkts);
- c) starptautisko privāttiesību normu piemērošanas pārbaude (CPL 637. panta otrās daļas 7. punkts).

Eksekvatūra ir izpildāmības piešķiršana ārvalsts tiesas nolēmumam tā izpildes valsts teritorijā. Savukārt izpildāmība ir publiskās varas institūcijas pieņemta nolēmuma obligātuma sastāvdaļa, kas izpaužas spējā vērsties pie piespiedu izpildes iestādēm, lai panāktu nolēmumā ietverto konkrēto noregulējumu piespiedu izpildi.

5. Pieteikuma izskatīšana daļā par ārvalsts tiesas nolēmuma izpildes nodrošinājumu Latvijā

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesai adresētajā pieteikumā pieteicēju grupa lūdza ne tikai atļaut izpildīt Latvijas Republikas teritorijā Londonas Komerctiesas izdoto *Mareva* rīkojumu, bet arī piemērot šī rīkojuma izpildīšanas nodrošinājumu (CPL 643. panta pirmā daļa; Regulas 47. pants).

Zināmā mērā šeit rodas šķietami divaina situācija, jo tiek lūgta *Mareva* rīkojuma par prasības nodrošināšanu izpildes atļauja un vienlaicīgi tiek lūgts nodrošināt prasības nodrošinājuma lēmuma izpildi Latvijas Republikā. Latvijā prasības nodrošināšanas līdzekļi sakrīt ar nolēmumu izpildes nodrošinājuma līdzekļiem (sk. CPL 643. panta pirmo daļu). Patiesībā Regulas 44/2001 mehānisms nedod citu iespēju, jo termiņā, kas noteikts eksekvatūras (izpildes atļaujas) lēmuma pārsūdzēšanai (30 vai 60 dienas atkarībā no lietas dalībnieka dzīvesvietas), nedrīkst veikt izpildīšanas pasākumus, izņemot aizsardzības pasākumus pret tās puses īpašumu (*in rem* efekts), pret kuru celta izpildīšanas prasība (Regulas 47. panta trešā daļa). Tātad, ja gadījumā Latvijas tiesa arī atļauj izpildīt *Mareva* rīkojumu, tas nebūt nav izpildāms nekavējoties (kā tas būtu nacionālo lēmumu prasības nodrošināšanas lietās gadījumā; sk. CPL 142. panta pirmo daļu). Līdz ar to pieteicējs var lūgt Latvijas tiesu piemērot kādu no lēmuma

izpildīšanas nodrošinājuma līdzekļiem, kas noteikti CPL 138. pantā (sk. CPL 643. panta pirmo daļu).

Skaidrības labad vēlreiz jāatzīmē, ka no starptautiskā civilprocesa teorijas viedokļa Latvijā tiek izpildīts nevis pats ārvalsts tiesas nolēmums (*Mareva* rīkojums), bet gan Latvijas tiesas lēmums par ārvalsts tiesas nolēmuma izpildes atļauju Latvijas Republikā (eksekvatūras lēmums). Eksekvatūras lēmums ir arī tas, kas tālāk ar blakus sūdzību tiek pārsūdzēts apgabaltiesā (sk. CPL 641. panta pirmo un trešo daļu; Regulas 43. un 44. punkts), un apgabaltiesa tālāk lemj, ko darīt ar šo Latvijas tiesas eksekvatūras lēmumu (sk. CPL 642. panta pirmo daļu). Līdz ar to autore secina, ka CPL 77. nodaļa un jo īpaši 644. pants ir ļoti neprecīzi un pat maldinoši izpildes atļaujas (eksekvatūras) jautājumos. Tas pats attiecas arī uz CPL 539. panta pirmās daļas 6. punktu un 540. panta 1. punktu.

III. Latvijas tiesneša lēmuma rezolutīvā daļa un tās sekas

Tā kā pieteicēju grupas pieteikumā norādīti divi lūgumi: 1) par Londonas Komerctiesas izdoto *Mareva* rīkojuma izpildes atļaušanu un 2) par izpildes nodrošinājuma līdzekļa piemērošanu, tad arī Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2011. gada 13. jūnija lēmums pēc būtības ir salikts lēmums, jo vienlaicīgi satur divus lēmumus: 1) eksekvatūras lēmumu un 2) lēmumu par izpildes nodrošinājuma līdzekļa piemērošanu. Ņemot vērā šo faktu, autore aplūkos, kādai būtu jāizskatās Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2011. gada 13. jūnija saliktā lēmuma rezolutīvajai daļai.

1. Eksekvatūras lēmums

Kā jau iepriekš norādīts, eksekvatūra (izpildes atļauja) Regulas 44/2001 izpratnē ir izpildāmības piešķiršana ārvalsts tiesas nolēmumam Latvijas Republikas teritorijā ar nosacījumu, ka nolēmumam izpildāmība piemīt arī tā izcelsmes valstī. Līdz ar to eksekvatūras lēmuma rezolutīvajā daļā jābūt gan norādei par izpildes atļauju jeb eksekvatūru (vai pretēji – par to, ka izpilde netiek atļauta) Latvijas Republikas teritorijā, gan konkrētai norādei par to, kas, kā un kam ir jāizpilda Latvijā (izpildes pavēle).

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2011. gada 13. jūnija lēmumā ietvertais eksekvatūras lēmums ir šāds: "Atzīt un izpildīt Latvijas Republikā 2011. gada 20. aprīļa Augstās tiesas Karalienes tiesas departamenta Komerctiesas tiesneša Bartona izdoto lēmumu (iesaldēšanas rīkojumu par arestu) lietā [*seko pieteicēju grupas uzskaitījums*] pret A.L. un citiem pilnā apjomā." Kā redzams, atļauja izpildīt jeb eksekvatūra ir dota (turklāt pilnā apjomā, kas tādējādi pārkāpj Latvijas tiesu jurisdikcijas robežu), taču izpildes pavēle par to, kas, kam un kā ir jāizpilda, lēmumā nav ietverta. Minētā izpildes pavēle ir ļoti svarīga, jo:

- 1) Latvijā tiks izpildīts tieši šis eksekvatūras lēmums (nevis Londonas Komerctiesas *Mareva* rīkojums);
- 2) piešķirot ārvalsts tiesas nolēmumam izpildāmību Latvijas teritorijā, praktiskie izpildes pasākumi tiek noteikti saskaņā ar izpildes valsts likumu (*lex loci executionis*), t. i., Latvijas CPL normām. Kā zināms, Latvijā pieļaujamie prasības nodrošinājuma līdzekļi ir norādīti CPL 138. pantā.

Šis saraksts nevar tikt patvaļīgi papildināts.⁴⁴ Tiesai bija jāpielāgo *Mareva* rikojuma rezolutīvā daļa Latvijas tiesību sistēmas prasībām, aizstājot to ar vienu no Latvijas tiesībās funkcionāli vistuvākajiem prasības nodrošinājuma līdzekļiem.⁴⁵ Tieši izpildes pavēles Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2011. gada 13. jūnija lēmumā trūkst, tādēļ šis eksekvātūras lēmums ir nepilnīgs. Pēc autore domām, pirmās instances tiesai pēc savas iniciatīvas vai pēc lietas dalībnieku lūguma bija jāpieņem papildlēmums⁴⁶ un jālabo šī kļūda (sk. pēc analogijas CPL 201. panta pirmās daļas 2. punktu un otro daļu; šajā gadījumā sprieduma un lēmuma analogija ir iespējama, jo eksekvātūras lēmums pēc saturā ir noslēdzošs lēmums).

Jāatgādina, ka eksekvātūras lēmums nav izpildāms nekavējoties, bet gan tikai pēc tam, kad notecējis termiņš blakussūdzības iesniegšanai un tā nav iesniegta (sk. Regulas 44/2001 47. panta trešo daļu; CPL 641. panta trešo daļu). Tas arī izriet no Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2011. gada 13. jūnija lēmuma rezolutīvās daļas. Cik zināms, blakussūdzība par pirmās instances tiesas lēmumu ir iesniegta Rīgas apgabaltiesā, kur to paredzēts izskatīt šā gada 17. oktobrī.⁴⁷

2. Lēmums par izpildes nodrošinājuma līdzekļa piemērošanu

Otrs lēmums tika pieņemts par Londonas Komerctiesas *Mareva* rikojuma (patiesībā – Latvijas tiesas eksekvātūras lēmuma)⁴⁸ izpildes nodrošināšanu Latvijā. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2011. gada 13. jūnija lēmumā teikts: “Nodrošināt 2011. gada 20. aprīļa Augstās tiesas Karalienes tiesas departamenta Komerctiesas tiesneša Bartona lēmuma (iesaldēšanas rikojuma par arestu)

lietā [seko pieteicēju grupas uzskaitījums] pret A.L. un citiem izpildīšanu, nosakot aizliegumu A.L. Latvijas Republikā veikt ar minēto lēmumu aizliegtās darbības minētajā lēmumā noteiktajā apjomā.” Šis rezolutīvās daļas formulējums ir kritizējams šādu iemeslu dēļ.

Pirmkārt, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesai tika lūgts noteikt CPL 138. pantā paredzētos lēmuma izpildīšanas nodrošinājuma pasākumus (sk. arī CPL 643. panta pirmo daļu). Taču tā vietā tiesnese lēma šādi: noteikt aizliegumu A.L. Latvijas Republikā veikt ar minēto Londonas Komerctiesas *Mareva* rikojumu (lēmumu) aizliegtās darbības minētajā *Mareva* rikojumā (lēmumā) noteiktajā apjomā. Un tas nozīmē, ka tiesnese *de facto* ir centusies nolēmuma izpildes nodrošinājumam piemērot Anglijas tiesību normas par prasības nodrošinājuma līdzekļiem!

Autore atgādina, ka izpildes nodrošinājuma līdzekļa piemērošanas formulai ir jābūt pilnīgi tādai pašai kā jebkurā citā nacionālajā lietā, kurā Latvijas tiesneši piemēro nolēmumu izpildes nodrošinājuma līdzekļus. Ne vairāk un ne mazāk!

Otrkārt, ja tiesnese būtu uzmanīgāk iedziļinājusies Regulas 44/2001 47. panta otrajā daļā (uz kuru ir atsauce 2011. gada 13. jūnija lēmumā), taptu skaidrs, ka jānodrošina nevis *Mareva* rikojuma, bet gan viņas pašas pieņemtā eksekvātūras lēmuma izpilde; turklāt tikai ar tiem līdzekļiem, kas paredzēti Latvijas normatīvajos tiesību aktos, proti, CPL 138. pantā.

Treškārt, nesaprotama ir tiesneses atsauce uz vairākiem CPL 138. pantā norādītajiem nodrošinājuma līdzekļiem (CPL 138. panta pirmās daļas 1., 2., 3., 5. un 6. punktu), vienlaicīgi lēmuma rezolutīvajā daļā skaidri nenosakot nevienu no tiem.

⁴⁴ Autore rakstā veiktā analīze balstīta uz sabiedrībai pieejamajiem lietas materiāliem: Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2011. gada 13. jūnija lēmumu civillietā Nr. C.30610811 un 2011. gada 13. aprīļa Anglijas Augstās tiesas Londonas Komerctiesas aktīvu iesaldēšanas rikojumu lietā Nr. 2008 Folio 1324 and 2010 Folio 1176.

⁴⁵ Nosaukums *Mareva* rikojums (*Mareva injunction*) cēlies no lietas *Mareva Compania Naviera SA v. International Bulkcarriers SA* [1975] 2 Lloyd's Rep. 509 nosaukuma. Šī lieta bija viena no pirmajām Anglijā, kurā šāds rikojums tika izdots; tas pamatojās uz precedentu tiesībām. Sk.: *Written Observations of the United Kingdom in the case Marco Gambazzi v. Daimler Chrysler Canada Inc.*, C-394/07, 10. Dezember 2007, p. 3 (§ 5). Pieejams: <http://conflictoflaws.net/News/2009/11>. Šis rikojuma veids 1998. gadā ir nostiprināts arī Anglijas Civilprocesa likumā (*Civil Procedure Rules*) ar nosaukumu “iesaldēšanas rikojums” (*freezing order*). Sk. turpat.

⁴⁶ Sk.: Vai un kā izpildāms ārvalsts tiesas nolēmums. Ekspertu viedokļi par Uzņēmumu reģistra kompetenci. *Jurista Vārds*, 2.08.2011., Nr. 31, 29.–30. lpp.; Balodis R. Par nodrošinājuma līdzekļu reģistrāciju Uzņēmumu reģistrā. *Jurista Vārds*, 2.08.2011., Nr. 31, 25. lpp.

⁴⁷ Sk.: Vai un kā izpildāms ārvalsts tiesas nolēmums. Ekspertu viedokļi par Uzņēmumu reģistra kompetenci. *Jurista Vārds*, 2.08.2011., Nr. 31, 29.–30. lpp.; Balodis R. Par nodrošinājuma līdzekļu reģistrāciju Uzņēmumu reģistrā. *Jurista Vārds*, 2.08.2011., Nr. 31, 25. lpp.

⁴⁸ Sk.: Pārsūdz lēmumu izpildīt Latvijā Anglijas tiesas lēmumu pret Lemberga aktīvu iesaldēšanu. Pieejams: <http://www.delfi.lv/archive/> [skatīts 26.09.2011.].; Anrijs Lembergs pieprasa atcelt UR uzliktos liegumus rīcībai ar akcijām. Pieejams: <http://www.delfi.lv/archive/> [skatīts 07.09.2011.].

⁴⁹ Schack H. *Internationales Zivilverfahrensrecht*. 3. Aufl. München: C.H. Beck Verlag, 1996, S. 463.

⁵⁰ Geimer R. *Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland*. München: C.H. Beck, 1995, S. 66.

⁵¹ Padomes Regula (EK) Nr. 44/2001 (2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās, OV L 12, 16.01.2001, 1.–23. lpp. Ipašais izdevums latviešu val.: Nodaļa 19; sējums 04, 42.–64. lpp. Sk. arī: Labojums Padomes Regulā (EK) Nr. 44/2001 (2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās, OV L 81, 20.03.2011., 18.–40. lpp.

⁵² Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e éd. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 392 (§ 374). Tāda pati eksekvātūras izpratne ir arī franču nacionālajās tiesībās, sk.: Loussouarn Y., Bourel P., De Vareilles-Sommières P. *Droit international privé*. 8e éd. Paris: Dalloz, 2004, p. 740 (§ 500).

⁵³ Georges A.L. Droz. *Pratique de la Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968 (le nouveau régime de la compétence judiciaire et des effets des jugements dans l'Europe des Six)*. Paris: Librairie Dalloz, 1973, p. 75 (§ 171); Linke H. *Internationales Zivilprozessrecht*. 3. Aufl. Köln: Dr. Otto Schmidt Verlag, 2001, S. 179 (§ 433); Wagner R. *Vom Brüsseler Übereinkommen über die Brüssel I-Verordnung zum Europäischen Vollstreckungstitel*. IPRax, 2002, Heft 2, S. 81; Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e éd. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 485, 486 (§ 463).

⁵⁴ Latvijas civilprocesa teorijā par to sk.: Rozenbergs J., Briģis I. *Padomju civilprocesauals tiesības*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1978, 187. lpp. Francijas civilprocesa teorijā par to sk.: Cornu G. (*Assoc. Capitain H.*). *Vocabulaire juridique*. 6e édition. Paris: PUF, 2004, p. 378; Péroz H. *La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français*. Paris: L.G.D.J., 2005, p. 142 (§ 261).

⁵⁵ Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 305. lpp.; Péroz H. *La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français*. Paris: L.G.D.J., 2005, p. 142 (§ 261).

⁵⁶ Péroz H. *La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français*. Paris: L.G.D.J., 2005, p. 32, 41, 64 (§§ 28, 45, 93).

⁵⁷ Bureau D., Muir Watt H. *Droit international privé*. Tome I. *Partie générale*. Paris: PUF, 2007, p. 237 (§ 246).

⁵⁸ Péroz H. *La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français*. Paris: L.G.D.J., 2005, p. 143 (§ 262).

⁵⁹ Rozenbergs J., Briģis I. *Padomju civilprocesauals tiesības*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1978, 187. lpp.; Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 305.–307. lpp.

⁶⁰ Geimer R. *Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland*. München: Verlag C.H. Beck, 1995, S. 164.

Tā kā lēmuma rezolutīvajā daļā ir noteikts A.L. aizliegums "veikt ar minēto lēmumu aizliegtās darbības minētajā lēmumā noteiktajā apjomā", varētu domāt, ka vienīgais noteiktais reālais izpildes nodrošinājuma veids ir CPL 138. panta pirmās daļas 5. punktā noteiktais aizliegums atbildētājam A.L. veikt noteiktas darbības – taču kādas darbības? Pirmās instances tiesai, kā jau autore iepriekš norādīja, bija jānosaka tieši tādi paši izpildes nodrošinājuma līdzekļi (piem., jāaizliedz atbildētājam veikt tieši tādas pašas darbības), kādas jebkura no Latvijas tiesām būtu aizliegusi veikt atbildētājam, ja lietas izskatīšana pēc būtības notiktu nevis Anglijas tiesā, bet Latvijas tiesā. Līdz ar to pilnībā atkrīt līdz šim uzdotie jautājumi: "1) kādas darbības ar šādu nodrošinājuma līdzekli var aizliegt personai, pret kuru tas ir piemērots; 2) kādas darbības nevar veikt Uzņēmumu reģistrs attiecībā pret kapitālsabiedrībām, kuru lietās būtu reģistrēts nodrošinājuma līdzeklis – arests patiesā labuma guvēja tiesībām; 3) ko šāds nodrošinājuma līdzeklis nozīmē attiecībā pret trešajām personām, kuras, piemēram, būtu nolēmušas iegādāties kapitāla daļas šajā kapitālsabiedrībā?"¹⁹

Tā kā šis tiesneses lēmums (par izpildes nodrošinājumu) ir izpildāms nekavējoties (sk. CPL 643. panta otro daļu), pēc autores domām, situāciju varēja labot, kādam no lietas dalībniekiem iesniedzot Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā pieteikumu grozīt (un vienlaicīgi konkretizēt) 2011. gada 13. jūnija lēmuma daļā par izpildes nodrošinājuma līdzekļa piemērošanu izpildes veidu.

Secinājumi

1. Eksekvatūra ir izpildāmības piešķiršana ārvalsts tiesas nolēmumam tā izpildes valsts teritorijā. Savukārt izpildāmība ir publiskās varas institūcijas pieņemta nolēmuma obligātuma sastāvdaļa, kas izpaužas spējā vērsties pie

piespiedu izpildes iestādēm, lai panāktu nolēmumā ietverto konkrēto noregulējumu piespiedu izpildē. Taču jāatzīmē, ka izpildāmība nav tas pats, kas izpilde.

2. Eksekvatūras lēmums ir tāds tiesas nolēmums, ar kuru ārvalsts tiesas nolēmumam tā izpildes valstī piešķir izpildāmību (dod eksekvatūru), un tas pielāgo ārvalsts tiesas nolēmuma rezolutīvajā daļā noteiktos izpildes pasākumus izpildes valsts tiesību sistēmai, ja tas ir nepieciešams. Nepieciešams tas būs tad, ja ārvalsts tiesas nolēmuma rezolutīvā daļa nosaka tādu izpildes pasākumu, kurš Latvijas tiesību sistēmā nav pazīstams vai arī ir tikai daļēji pazīstams. Parējos gadījumos eksekvatūras lēmums bez īpašām izmaiņām pārņems ārvalsts tiesas nolēmuma rezolutīvo daļu.

3. Regulas 44/2001 32. pants atļauj izpildīt arī tādus ārvalstu tiesu nolēmumus, kas pieņemti pagaidu vai aizsardzības pasākumu jautājumos. Taču šādiem ārvalstu tiesu nolēmumiem ir jāatbilst diviem testiem:

a) "*Van Uden – Paul Dairy – Reichert*" testam: EST šajās lietās ir sniegusi jēdzienu "pagaidu un aizsardzības pasākumi" autonomo interpretāciju. Līdz ar to izpildes valsts tiesai jāpārbauda, vai ārvalsts tiesas pagaidu vai aizsardzības pasākumu lēmums patiešām ir nolēmums par "pagaidu vai aizsardzības pasākumiem" Regulas 31. un 32. panta izpratnē;

b) "*Denilauler – Hengst Import*" testam: EST šajās lietās ir noteikusi būtisku nosacījumu ārvalstu tiesu pieņemto pagaidu un aizsardzības pasākumu lēmumu izpildei citās dalībvalstīs. Proti, atbildētājam bija jābūt uzaicinātam piedalīties ārvalsts tiesas sēdē, kurā lēma par pagaidu vai drošības pasākuma piemērošanu (tiek prasīts sacikstes process). Ja šāds lēmums ārvalstīs tomēr pieņemts vienpusējā vai *ex parte* procesā, izpildes valsts tiesai jānoskaidro,

¹⁸ Sk., piemēram, Latvijas CPL 204. un 538. pantu, kā arī 637. panta otrās daļas 2. punktu un 638. panta trešās daļas 1. punktu.

¹⁹ Sk., piemēram, Latvijas CPL 204., 205. un 538. pantu.

²⁰ Nygh P., Pocar F. Report of the Special Commission. The Hague Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Judgments. Padova: CEDAM, 2005. p. 298. Pretēji sk.: CPL 637. panta otrās daļas 2. punktu un 638. panta trešās daļas 1. punktu.

²¹ Vignat T. Droit international privé. 2e édition. Paris: Sirey, 2011. p. 406 (§ 689).

²² Geimer R. Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland. München: C.H. Beck, 1995. S. 165.

²³ Starptautiskā civilprocesa teorijā izšķir vairākus eksekvatūras (izpildāmības piešķiršanas) modeļus: izpildāmības izplatības, asimilācijas un kumulatīvo modeli. Taču šajā rakstā tie netiks aplūkoti.

²⁴ Creifelds Rechtswörterbuch. 14. Auflage. München: Verlag C.H. Beck, 1997. S. 1452.

²⁵ Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006. 346.–349. lpp.

²⁶ Gaudemet-Tallon H. Compétence et exécution des jugements en Europe. 4e éd. Paris: L.G.D.J., 2010. p. 485–487 (§§ 463, 464).

²⁷ Rozenbergs J., Briģis I. Padomju civilprocesuālās tiesības. Rīga: Zvaigzne ABC, 1978. 232. lpp.

²⁸ Bureau D., Muir Watt H. Droit international privé. Tome I. Partie générale. Paris: PUF, 2007. p. 249 (§ 262).

²⁹ Šeit autore vēlas paskaidrot, ka jēdziens "eksekvatūra" ietver arī nolēmuma atzišanu (jo eksekvatūras piešķiršanas procesā ārvalsts tiesas nolēmums iziet cauri tiem pašiem pārbaudes kritērijiem, kas paredzēti atzišanas gadījumā), taču juridiskajā literatūrā, kā arī Latvijas CPL. F daļā tas tiek norādīts atsevišķi – "atzit un izpildīt". Atgādināšu, ka "atzišana" tiek prasīta tādiem ārvalstu tiesu vai kompetento iestāžu nolēmumiem, kuriem nepiemīt izpildāmība.

³⁰ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai ar ko izveido Eiropas kontu apķīlāšanas rīkojumu, lai atvieglotu pārrobežu parādu piedziņu civiltietās un komercietās. Briselē, 25.07.2011. COM (2011) 0445 (galīgā redakcija), 2. lpp.

³¹ Saskaņā ar CPL 638. panta pirmo daļu izpildes atļaujas (eksekvatūras) pieteikumu iesniedz izskatīšanai rajona (pilsētas) tiesai pēc nolēmuma izpildīšanas vietas vai arī pēc atbildētāja dzīvesvietas vai atrašanās vietas (juridiskās adreses). Šī raksta mērķis nav analizēt jautājumu par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas kompetenci minētajā lietā.

³² Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2011. gada 13. jūnija lēmumu lietā Nr. C30610811, nav publicēts. Pieejams: <http://www.delfi.lv/archive/print.php?id=39128829> un <https://www.oricgs.lv/eri/LSC1R/6850/lemums>.

³³ Sk.: Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2002. gada 6. jūnija spriedumu lietā: C-80/00 Italian Leather v. WECO Polstermöbel, ECR 2002, p. I-04995 (46. un 51. punkts).

³⁴ Sk. arī: Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1999. gada 27. aprīļa spriedumu lietā: C-99/96 Mietz c. Intership Yachting Sneek, ECR 1999, p. I-02277 (54. punkts); Gaudemet-Tallon H. Compétence et exécution des jugements en Europe. 4e édition. Paris: L.G.D.J., 2010. p. 387 (§ 367); Taču tiesībzinātnē tomēr šajā sakarā tiek uzdoti jautājumi par to, vai EST sniegtais autonomais "pagaidu un aizsardzības pasākumu" skaidrojums Regulas 44/2001 31. panta kontekstā ir attiecināms arī uz 32. pantu. Par to sk.: Marmisse A., Wilderspin M. Le régime jurisprudentiel des mesures provisoires à la lumière des arrêts Van Uden et Mietz // Revue critique de droit international privé. Paris: Dalloz, 1999, n° 88/4, p. 678.

³⁵ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1998. gada 17. novembra spriedums lietā: C-391/95 Van Uden Maritime c. Deco-Line e.a., ECR 1998, p. I-07091; 1999. gada 27. aprīļa spriedums lietā: C-99/96 Mietz c. Intership Yachting Sneek, ECR 1999, p. I-02277 (šajās divās lietās tika skatīts jautājums par Nīderlandes civilprocesā esošo specifisko pagaidu pasākumu līdzekli – kort geding); 1992. gada 26. marta spriedums lietā: C-261/90 Reichert and Kockler, ECR 1992, p. I-2149 un 2005. gada 28. aprīļa spriedums lietā: C-104/03 Sté Paul Dairy Industries NV c. Unibel Exser BVBA, ECR 2005, p. I-03481.

vai turpmākais process lēmuma pieņemšanas valstī (pirms lēmuma izpildes) ir bijis sacīkstes formā.

4. Analizējot Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2011. gada 13. jūnija lēmumu, ar kuru Latvijā tika atzīts un izpildīts Londonas Komerctiesas *Mareva* rīkojums, autore konstatēja šādus svarīgākos aspektus:

4.1. minētais lēmums ir salikts lēmums, jo vienlaicīgi satur divus tiesneša lēmumus: a) eksekvāturas lēmumu; b) lēmumu par izpildes nodrošinājuma līdzekļa piemērošanu.

4.2. Attiecībā uz eksekvāturas lēmumu: piešķirot Londonas Komerctiesas *Mareva* rīkojumam izpildāmību Latvijā, praktiskie izpildes pasākumi (izpildes pavēle) tiek noteikti saskaņā ar izpildes valsts likumu, tas ir, saskaņā ar Latvijas CPL normām. Latvijā pieļaujamie prasības nodrošinājuma līdzekļi ir norādīti CPL 138. pantā. Šis saraksts nevar tikt patvaļīgi papildināts. Līdz ar to Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesai savā eksekvāturas lēmumā bija arī jāpieļāgo *Mareva* rīkojuma rezolutīvā daļa Latvijas tiesību sistēmas (konkrēti CPL 138. panta) prasībām, aizstājot to ar vienu no Latvijas tiesībās funkcionāli vistuvākajiem prasības nodrošinājuma līdzekļiem. Tieši izpildes pavēles tiesas eksekvāturas lēmumā trūkst, tādēļ šis eksekvāturas lēmums ir nepilnīgs. Turklāt eksekvāturas lēmums nav izpildāms nekavējoties.

4.3. Attiecībā uz lēmumu par izpildes nodrošinājuma līdzekļa piemērošanu: Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2011. gada 13. jūnija lēmums satur arī lēmumu par izpildes nodrošinājuma līdzekļa piemērošanu. Taču šis lēmums ir kritizējams pilnībā.

Pirmkārt, tiesai tika lūgts noteikt CPL 138. pantā paredzētos lēmuma izpildīšanas nodrošinājuma veidus, taču tā vietā tiesnese centās izpildes nodrošinājumam piemērot Anglijas tiesību normas par prasības (nevis nolēmuma izpildes) nodrošinājuma līdzekļiem!

Otrkārt, arī tiesneses piemērotajā Regulas 44/2001 47. panta otrajā daļā ir skaidri noteikts, ka jānodrošina nevis *Mareva* rīkojuma, bet gan Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas eksekvāturas lēmuma izpilde; turklāt tikai ar tiem nodrošinājuma līdzekļiem, kas paredzēti Latvijas normatīvajos tiesību aktos, proti, Latvijas CPL 138. pantā.

Treškārt, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas lēmuma rezolutīvajā daļā ir noteikts aizliegums atbildētājam A.L. veikt ar *Mareva* rīkojumu aizliegtās darbības minētajā *Mareva* rīkojumā noteiktajā apjomā. No tā varētu secināt, ka vienīgais noteiktais reālais izpildes nodrošinājuma veids ir aizliegums atbildētājam A.L. veikt noteiktas darbības (sk. CPL 138. panta pirmās daļas 5. punktu), taču kādas darbības CPL 138. panta izpratnē tās ir?

Šis Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas lēmums ir izpildāms nekavējoties, tādēļ līdz šim publiskajā telpā notikušās diskusijas faktiski varēja attiekties tikai uz šo tiesneses lēmuma daļu. Taču diskutēts tiek tieši par to, kā Latvijā izpildīt Anglijas tiesas Londonas Komerctiesas *Mareva* rīkojumu.

5. Noslēgumā jāsecina, ka šis ir pirmais gadījums Latvijā, kad tiesām jālemj par Latvijas tiesību sistēmā nepazīstama Anglijas tiesībās esoša prasības nodrošinājuma līdzekļa – *Mareva* rīkojuma – izpildes atļauju. Līdz ar to Latvijas tiesu pieļautās kļūdas cilvēciski ir saprotamas. Taču, no otras puses, sabiedrībai ir jāuzticās tiesu sistēmai, kas savukārt prasa no tiesām augstu profesionalitāti.

Minētā "Lemberga lieta" arī liecina, cik svarīgi praksē ir pārzināt starptautisko civilprocesu, kurš sniedz atbildes uz visiem līdz šim tik neskaidrajiem jautājumiem. Autore arī cer, ka šī publikācija sniedz zināmu skaidrību par to, kādēļ "sveša kurpe" tik ļoti spiež un liedz staigāt. Pielāgosim šo kurpi savai kājai! ■

³⁶ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2005. gada 28. aprīļa spriedums lietā: C-104/03 Sté Paul Dairy Industries NV c. Unibel Exser BVBA, ECR 2005, p. I-03481 (17. un 25. punkts).

³⁷ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1992. gada 26. marta spriedums lietā: C-261/90 Reichert and Kockler, ECR 1992, p. I-2149 (34. punkts); 1998. gada 17. novembra spriedums lietā: C-391/95 Van Uden Maritime c. Deco-Line e.a., ECR 1998, p. I-07091 (37. punkts).

³⁸ Francijas Kasācijas tiesas Pirmā civiltiesu palāta 2004. gada 30. jūnijā lietā Stolzenberg lēma tieši par šāda *Mareva* rīkojuma izpildes atļauju Francijā. Sk. Cuniberti G., Normand C., Cornette F. Droit international de l'exécution. Recouvrement des créances civiles et commerciales. Paris: L.G.D.J., 2011, p. 300–304 (§ 826–§ 828). Taču Latvijā situācija, kā redzams, ir savādāka, jo tiek lūgts atļaut izpildīt tādu *Mareva* rīkojumu, kas piemērts kā prasības nodrošinājuma līdzeklis (t. i., pirms lietas izskatīšanas pēc būtības).

³⁹ Cuniberti G., Normand C., Cornette F. Droit international de l'exécution. Recouvrement des créances civiles et commerciales. Paris: L.G.D.J., 2011, p. 302, 303 (§ 827); Gaudemet-Tallon H., Compétence et exécution des jugements en Europe. 4e édition. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 324–325. (§ 308-2).

⁴⁰ Niboyet M.-L., De Geouffre de La Pradelle G. Droit international privé. Paris: L.G.D.J. 2008, p. 447 (§§ 617, 618).

⁴¹ Cuniberti G., Normand C., Cornette F. Droit international de l'exécution. Recouvrement des créances civiles et commerciales. Paris: L.G.D.J., 2011, p. 303 (§ 827); Gaudemet-Tallon H. Compétence et exécution des jugements en Europe. 4e édition. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 325. (§ 308-2).

⁴² Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1980. gada 21. maija spriedums lietā: C-125/79 B.Denilauler v. SVC Couchet Frères, ECR 1980, p. 01553 (13. un 17. punkts); Foussard D. Entre exequatur et exécution forcée (De quelques difficultés théoriques et pratiques relatives à l'exécution des jugements étrangers). Grām.: Droit international privé. Travaux du comité français de droit international privé, années 1995–1998. Paris: Éditions A. Pedone, 2000, p. 180; Cuniberti G., Normand C., Cornette F. Droit inter-

national de l'exécution. Recouvrement des créances civiles et commerciales. Paris: L.G.D.J., 2011, p. 300 (§ 826).

⁴³ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1995. gada 13. jūlijā spriedums lietā: C-474/93 Hengst Import, ECR 1995, p. I-02113 (14., 15. punkts); 2004. gada 14. oktobra spriedums lietā: C-39/02 Maersk Olie, ECR 2004, p. I-09657 (50. punkts).

⁴⁴ Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 229. lpp.

⁴⁵ Cuniberti G., Normand C., Cornette F. Droit international de l'exécution. Recouvrement des créances civiles et commerciales. Paris: L.G.D.J., 2011, p. 304 (§ 828); Foussard D. Entre exequatur et exécution forcée (De quelques difficultés théoriques et pratiques relatives à l'exécution des jugements étrangers). Grām.: Droit international privé. Travaux du comité français de droit international privé, années 1995–1998. Paris: Éditions A. Pedone, 2000, p. 180; Gaudemet-Tallon H. Compétence et exécution des jugements en Europe. 4e éd. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 487 (§ 464).

⁴⁶ Pirmās instances tiesas lēmuma izskaidrošana šeit nebūtu piemērojama, jo lēmuma izskaidrošanas procesā nedrīkst grozīt lēmuma saturu, kas nozīmē arī to, ka rezolutīvajā daļā tiesa neko mainīt nedrīkst. Taču tieši rezolutīvā daļa, kā redzējām, ir tā, kura jāpapildina ar izpildes pavēli (darbībām, kas jāizpilda).

⁴⁷ Informācijas avots: Pārsūdz lēmumu izpildīt Latvijā Anglijas tiesas lēmumu par Lemberga aktīvu iesaldēšanu. Pieejams: <http://www.delfi.lv/archive/skatits> 26.09.2011.]

⁴⁸ Sk. Regulas 44/2001 47. panta otro daļu: "Izpildāmības deklarācija [eksekvāturas lēmums – autores piebilde] dod tiesības veikt visus aizsargpasākumus." Pārņemot šo Regulas normu CPL 643. panta pirmajā daļā, Latvijas likumdevējs ir bijis ļoti neprecīzs un sajaucis eksekvāturas lēmumu (izpildāmības deklarāciju) ar ārvalsts tiesas nolēmumu. Laikam Latvijas likumdevējs neredz atšķirību starp tiem.

⁴⁹ Balodis R. Par nodrošinājuma līdzekļu reģistrāciju Uzņēmumu reģistrā, Jurista Vārds, 2.08.2011., Nr. 31, 25. lpp.